

נעשה אדם

ענני תשובה ויום כיפור

משנה תענית ד:ח'

אמר רבנן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל בחמשה עשר באב וביום הבפורים
There were no happier days for the Jews than the Fifteenth of Av and Yom Kippur.

רע"ב שם
וישם הכלולים – צבו נתנו לוחות להללוונת, והוא יוס מחייב ומלילה:

ויקרא ט:ז:כ"ט-ל"א
ויהי תשיי האורים והארה בתקבכם כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל
זטאתיכם לפניהם תטהר: שבת שבעתון דיא לכם ועניתם את נפשתיכם וזקנתיכם:
And [all this] shall be as an eternal statute for you; in the seventh month, on the tenth of the month, you shall afflict yourselves, and you shall not do any work neither the native nor the stranger who dwells among you. For on this day He shall effect atonement for you to cleanse you. Before the L-rd, you shall be cleansed from all your sins. It is a Sabbath of rest for you, and you shall afflict yourselves. It is an eternal statute.

aben עזרא ויקרא ט:ז:ל"א
שבת שבעתון – יס הומיליס זכיתה לנפק ולגוף ולחלים למלוך זכה זכיתת זכיתת זחין למעלה ממנה
טניאת זמותה פעם יכל זה קולס זה וקס קוויס ותניון להוק:

רמב"ם הלכות שביתת עשור פרק א

(א) מצות עשה לשבות ממלאה בעשור לחידש השבעי שנאמר (ויקרא ט:ז ויקרא כ:ג) שבת שבתון הוא לכם וכל העושה בו מלאכה ביטל מצות עשה ו עבר על לא תעשה שנאמר (במדבר כ:ט) ובעשר וגו' כל מלאכה לא תעשו ומה הוא חייב על עשיית מלאכה ביום זה אם עשה ברצונו בזדון חייב כרת ואם עשה בשגגה חייב קרבן חטא珂:

It is a positive commandment¹ to refrain from all work on the tenth [day] of the seventh month, as [Leviticus 16:31] states: "It shall be a Sabbath of Sabbaths for you." Anyone who performs a [forbidden] labour negates the observance of [this] positive commandment and violates a negative commandment, as [Numbers 29:7] states, "You shall not perform any labour." What liability does a person incur for performing a [forbidden] labour on this day? If he performs [the forbidden labour] willfully, as a conscious act of defiance, he is liable for karet. If he performs [the forbidden labour] inadvertently, he is liable to bring a sin offering whose nature is fixed.

(ד) מצות עשה אחרת יש ביום הכהורים והיא לשבות בו מאכילה ושתיה שנאמר (ויקרא ט:ז) תענו את נפשותיכם מפני השמואה למדור עני שהוא לנפש זה הצום וכל הצם בו קיים מצות עשה וכל האוכל ושותה בו ביטל מצות עשה ו עבר על לא תעשה שנאמר (ויקרא כ:ג) כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה מאחר שענש הכתוב כרת למי שלא נתענה למדונו שמוזהרין אנו בו על אכילה ושתיה וכל האוכל או השותה בו בשוגג חייב קרבן חטא珂:

There is another positive commandment on Yom Kippur, to refrain from eating and drinking, as [Leviticus 16:29] states: "You shall afflict your souls." According to the Oral Tradition, it has been taught: What is meant by afflicting one's soul? Fasting. Whoever fasts on this day fulfills a positive commandment. Whoever eats or drinks on this day negates the observance of [this] positive commandment and violates a negative commandment, as [ibid. 23:29] states, "Any soul that does not afflict itself will be cut off." Since the Torah punishes a person who does not fast with karet, we can derive from this that we are forbidden to eat and drink on this day.

A person who eats or drinks inadvertently on this day is liable to bring a sin offering of a fixed nature.

שׁוֹעַ אֶרֶחֶת חַיִם תְּרִי"ט:ב'
בְּלִיל יוֹהָב וּמַהְרָתוֹ אָמְרִים בְּרוֹךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכֹוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד בְּקוֹל רַם:

משנה ברורה
(ח) נקול לסת – לטוֹת צִילִת קִמְלָחִים וְנִוְהָגָה גַּס יְקִלָּל דּוֹמִין לִמְלָחִים:

שׁוֹעַ אֶרֶחֶת חַיִם תְּרִי"ג:ו'
בְּסֻפְתַּ הַסְּלִיחָה אָמְרִים ז' פָּעָמִים ה' הַוָּא הַאֱלֹקִים (וְפָא שָׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגַם פָּעָמִים בְּרוֹךְ שֵׁם כְּבוֹד
מַלְאֵי (מַנְהָגִים) (וְעַל סִימָן ס"א) וְתוֹקָעִים תְּשִׁירָה: הַגָּה וְיַאֲשִׁין לְתַקְועַ רַק תַּקְיעַ אַחַת (מַרְדָּכָי
וְהַגָּה"מ סּוֹפְתַּ הַלְּכָוֹת יְבָבָן וְאַגְּרוֹן) וּבָנְנוֹהָגִין בָּמְדִינָה אַלְוָו וְתוֹקָעִין לְאַחֲרָ שָׁמַר קְדִישָׁ לְאַחֲרָ נַעַלָּה
וְקָצָת מִקְומָהּ נַהֲגָו לְתַקְועַ קּוֹדָם קְדִישָׁ:

משנה ברורה
(ויל) ז' פָּעָמִים – הַטְעָס לְלוֹת נְקִינָה קִמְתָּנָה לְמַעַלָּה מַקְבָּעָה לְקִיעִים:
(יב) וְתוֹקָעִין וְלֹא – הַטְעָס צָטוֹל סִימָן לְסִילָק צִינָה לְמַעַלָּה קִנְהָמָל עַלָּה לְקִיסָּתְלָוָה

רַמְבָ"ם הַלְּכָוֹת תְּשׁוּבָה ז'ז'
גדולה תשובה שמקربת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקי ונאמר ולא שבתם עדי נאם ה' ונאמר
אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב כלומר אם תחוור בתשובה כי תדבק התשובה מקרבת את הרחוקים אםש היה
זה שנאו לפניו המקום משוקץ ומרוחק ותוועה והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד וכן אתה מוצא שבלבך"ה
מרחיק החוטאים בה מקרב את השבים בין ייחיד בין רבים שנאמר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר
לهم בני אל חי ונאמר ביכניהם ברשעתו כתוב את האיש הזה עיררי גבר לא יצלה ביוםיהם אם היהו בן יהוקים
מלך יהודה חותם על יד ימני וגוי וכיוון שבגלותו נאמר בזורובבל בנו של שאלטיל, ממי היה צבאות אקח זרובבל בן
שאלטיל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם:

Teshuvah is great for it draws a man close to the Shechinah as [Hoshea 14:2] states: "Return, O Israel, to G-d, your L-rd;" [Amos 4:6] states: "'You have not returned to Me,' declares G-d;" and [Jeremiah 4:1] states: "If, you will return, O Israel,' declares G-d, 'You will return to Me.'" Implied is that if you will return in Teshuvah, you will cling to Me.

Teshuvah brings near those who were far removed. Previously, this person was hated by G-d, disgusting, far removed, and abominable. Now, he is beloved and desirable, close, and dear. Similarly, we find G-d employs the same expression with which He separates [Himself] from the sinners to draw close those who repent. [Hoshea 2:1] states: "Instead of saying to you: 'You are not My nation,' He will tell you: 'You are the children of the living G-d.'"

[Also, Jeremiah] speaks of Yecheniah while he was wicked [with the expression (22:30)]: "Write down this man as childless, a man who shall never prosper in his days," and [22:24]: "Would Cheniah, the son of Yehoyakim, king of Judah, be the signet ring on My right hand, I would tear him off." However, after he repented when in exile, [Chaggai 2:23] said concerning Zerubavel, his son: "'On that day,' declares the G-d of Hosts, 'I will take you, Zerubavel, the son of Shaltiel, My servant,' declares G-d, 'and I will place you as a signet ring.'

רַמְבָ"ם הַלְּכָוֹת תְּשׁוּבָה ז'ז'
כמה מעולה התשובה אםש היה זה מובלל מה' אלקי ישראל שנאמר עונותיכם היו מבדילים בינוים לבין
אלחיכם צווק וAINO נעה שנאמר כי תרבו תפלת גוג ועושה מצות טורפין אותן בפניהם שנאמר מי בקש זאת מידכם
רמוס חצרי מי גם בכם ויגר דלתיהם וגוג והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלחיכם צווק ונעה
מיד שנאמר והיה טרם יקראו ואני עננה ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושםחה שנאמר כי כבר רצחה האלים את
מעשיך ולא עוד אלא שמתהווים להם שנאמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמוניות:

How exalted is the level of Teshuvah! Previously, the [transgressor] was separate from G-d, the L-rd of Israel, as [Isaiah 59:2] states: "Your sins separate between you and your G-d." He would call out [to G-d] without being answered as [Isaiah 1:15] states: "Even if you pray many times, I will not hear."

He would fulfill mitzvot, only to have them crushed before him as [Isaiah 1:12] states: "Who asked this from you, to trample in My courts," and [Malachi 1:10] states: "'O were there one among you who would shut the doors that you might not kindle fire on My altar for no reason! I have no pleasure in you,' says the G-d of Hosts, 'nor will I accept an offering from your hand.'"

Now, he is clinging to the Shechinah as [Deuteronomy 4:4] states: "And you who cling to G-d, your L-rd." He calls out [to G-d] and is answered immediately as [Isaiah 65:24] states: "Before, you will call out, I will answer." He fulfills mitzvot and they are

accepted with pleasure and joy as [Ecclesiastes 9:7] states, "G-d has already accepted your works," and [Malachi 3:4] states: "Then, shall the offering of Judah and Jerusalem be pleasing to G-d as in days of old and as in the former years."

רמב"ם הלוות תשובה ב:ב'

ומה היא התשובה הוא שיעזוב החטא הטעו ויסירו ממה שבעתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשותך וגוי וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמת ויעיד עליו יודע תלומות שלא ישוב לה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהנו למשעה ידינו וגוי וצריך להתודות בשפטיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו:

What constitutes Teshuvah? That a sinner should abandon his sins and remove them from his thoughts, resolving in his heart, never to commit them again as [Isaiah 55:7] states "May the wicked abandon his ways...." Similarly, he must regret the past as [Jeremiah 31:18] states: "After I returned, I regretted."

[He must reach the level where] He who knows the hidden will testify concerning him that he will never return to this sin again as [Hoshea 14:4] states: "We will no longer say to the work of our hands: 'You are our G-ds.'"

He must verbally confess and state these matters which he resolved in his heart.

רמב"ם הלוות תשובה ב:ג'

כל המתוודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרி זה דומה לוטבל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך הרץ וכן הוא אומר מודה ועוזב ירוחם וצריך לפרט את החטא שנאמר אנה חטא העם זהה החטא גדולה ויעשו להם אלהי זהב

Anyone who verbalizes his confession without resolving in his heart to abandon [sin] can be compared to [a person who immerses himself [in a mikvah] while [holding the carcass of] a lizard in his hand. His immersion will not be of avail until he casts away the carcass.

This principle is implied by the statement, [Proverbs 28:13], "He who confesses and forsakes [his sins] will be treated with mercy."

It is necessary to mention particularly one's sins as evidenced by [Moses' confession, Exodus 32:31]: "I appeal to You. The people have committed a terrible sin by making a golden idol."

רמב"ם הלוות תשובה א:א'

כל מצות שבתורה בין לא תעשה בין עבידת אל בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה ויישוב מהחטא חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר או אשה כי יעשה וגוי והתודה את החטא אשר עשו זה וידוי דברים וידוי זה מצות עשה כיצד מתודין אומר אנה השם החטא עותתי לפניו ועשתי כן וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חזר לדבר זה והוא עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שambilאיין קרבנותיהם על שוגטן או על זודון אין מתכפר להן בקרבנם עד שייעשו תשובה ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה וכן כל מהויביב מיתות בית דין ומהויביב מלוקות אין מתכפר להן בmittan או בליךין עד שייעשו תשובה ויתודו וכן החובל בחבירו וכן מוננו אף על פי שללים לו מה שהוא חייב לו אין מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל החטאות האדים:

If a person transgresses any of the mitzvot of the Torah, whether a positive command or a negative command - whether willingly or inadvertently - when he repents, and returns from his sin, he must confess before G-d, blessed be, He as [Numbers 5:6-7] states: "If a man or a woman commit any of the sins of man... they must confess the sin that they committed."

This refers to a verbal confession. This confession is a positive command.

How does one confess: He states: "I implore You, G-d, I sinned, I transgressed, I committed iniquity before You by doing the following. Behold, I regret and am embarrassed for my deeds. I promise never to repeat this act again."

These are the essential elements of the confessional prayer. Whoever confesses profusely and elaborates on these matters is worthy of praise.

Those who bring sin offerings or guilt offerings must also [confess their sins] when they bring their sacrifices for their inadvertent or willful transgressions. Their sacrifices will not atone for their sins until they repent and make a verbal confession as [Leviticus 5:5] states: "He shall confess the sin he has committed upon it."

Similarly, those obligated to be executed or lashed by the court do not attain atonement through their death or lashing unless they repent and confess. Similarly, someone who injures a colleague or damages his property, does not attain atonement, even though he pays him what he owes until he confesses and makes a commitment never to do such a thing again as implied by the phrase [Numbers, loc. cit.], "any of the sins of man."

ש"ע אורח חיים תר"ז:ב'

אין צורך לפרט החטא ואם רצה לפרט הרשות בידו ואם מתוודה בלחש נכון לפרט החטא: הנה הכל כצמתקפלן ככול ל' ק"ז כצחואל התפלה אין לפלט החטא ומה צומלים על חטא צטכל ל' ק' ל' מקרי פולט כויל וככל הומלים בזום ק'ינו אל' נספח תפלה (ל"ע):

רמב"ם הלכות תשובה ז:ג'

אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה אלא בשם שצורך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעתו רעות שיש לו ולשוב מן הטעש ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדייפת הממון והכבוד ומרדייפת המאלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבסזון: שאדם נשקע באלו קשה הוא לפירוש מהם וכן הוא אומר יעוזב רשות וגוי:

A person should not think that repentance is only necessary for those sins that involve deed such as promiscuity, robbery, or theft. Rather, just as a person is obligated to repent from these, similarly, he must search after the evil character traits he has. He must repent from anger, hatred, envy, frivolity, the pursuit of money and honor, the pursuit of gluttony, and the like. He must repent for all [of the above].

These sins are more difficult than those that involve deed. If a person is attached to these, it is more difficult for him to separate himself. In this context, [Isaiah 55:7] exhorts: "May the wicked abandon his path and the crooked man, his designs."

דברים ז:ה'

ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And you shall love Hashem, your G-d, with all your heart and with all your soul, and with all your means.

רש"י

ואהבת – עשה לכליו מלהונת לינו לومة עזקה מלהונת בעזקה אל לינו מילונה כקחוה מילונית עלוי מנינו וכולד לו:

And you shall love [the L-rd]: Perform His commandments out of love. The one who acts out of love cannot be compared to the one who acts out of fear. If one serves his master out of fear, when the master sets a great burden upon him, this servant will leave him and go away [whereas if out of love he will serve him even under great burden] (Sifrei 6:5).

כל לבך – בקנוי יLOURך ל"ה כל לבך קלו יסיה לך חלוק על המקומות:

with all your heart: Heb. **לבך** [The double "veth" in **לבך-לבך**, instead of the usual form **לבך**, suggests:] Love Him with your two inclinations [the good and the evil]. (Sifrei; Ber. 54a) Another explanation: "with all your heart," is that your heart should not be divided [i.e., at variance] with the Omnipresent (Sifrei).

גמ' ברכות ה.

אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם ירגז אדם יציר טוב על יציר הרע שנאמר רגנו ואל תחטאו

R. Levi b. Hama says in the name of R. Simeon b. Lakish: A man should always incite the good impulse [in his soul] to fight against the evil impulse. For it is written: Tremble and sin not.

על שור עם קצ"ז

תורת המידות היא עבוחתם של בני עליה ישנים בני עליה בדורינו כמו בכל דור, והמה מועטיהם כהיום אתמול. בני העליה בדור זה מתחילה ממדרגה יותר נמוכה מאשר בדורות קודמים, והקשישים מוקובים מאשר עד כה. מיעוט הדורות וטמطم הלב אינם עניין של עניין לויוכחה עיווני אלא הם מציאות רוחנית, השואף לעלייה חשאותם בעצמו ביחס לזקני הדור ועובדים קדמוניים, ומישאינו עובד בעצמו אינו רואה לא מיעוט ולא טמطم, אך גם עליה ותיקון הם מננו והלהה.

תורת המידות נצחת היא והלכות והלכות דעתות לא נופלות מהלכות שבת ולא עוד אלא הן הן קיום מצות ההליכה בדרכיו ית'.

פי הגר"א משל דיז"ג

כוי מה שהאדם חי הוא כדי לשבור מה שלא שבר עד הנה אותו המידה לך צריך תמיד להתחזק ואם לא יתחזק למה לו חימט!

נתיבות שלום חי"א עמ' ע"ה

ענני טהרת המידות הם שרשוי ועיקרי היהדות ובסיסות עבודת ה' ... כי אמן המידות, כאמור בעלי המוסר איןןמצוות אלא הם האדם עצמו, והם היסוד לקיום כל התורה והמצוות, ושיגיע לתכלית הובתו לעולמו. וכבר כתוב הגה"ק ר"ח ויטאל ז"ע בספרו שער קדושה (ח"א ש"ב) "שאין המידות מכל תרי"ג המצוות, כי הן הנקות עיקריות אל תרי"גמצוות בקיומם או בביטולם, ולפיכך עניין המידות הרעות קשים מן העירות עצמן מאד מאד, ולהיותם

עיקרים ויסודות לא נמננו בכלל תרי"ג המצוות, ונמצא כי יותר צריך ליזהר ממדות הרעות יותר מאשר קיום המצוות" וכו'. והיינו שמידותם המרכבה לתורה ולכך לא נכתבו ענייני מידות בתורה.

אבות ג' י"ז
רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה...

פ" רביינו יונה שם
ר"ל שצורך תחלה לתקן את עצמו במידות ובזה תשכון התורה עליו, שאינה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מידות טובות

נתיבות שלום שם
המידות מהו כנפי רוח העבודה. כשם שאין בעלי הכנף יכולים להתרומם ולעופף בלא כנפייהם, כמו"כ אדם העוסק בתורה ומצוות אינו מסוגל להתעלות, כי אם ע"י טהרתו המידותיו שהם כנפי הרוח הרוחניים.
... ע"פ דרך החסידות בעיקר עבודת המידות לא מספיק מה שהאדם מתנהג במידול טובות, אלא שישרש הרע מעצמו וישנה את מהותו לטוב, עד שתהיינה מדרותיו הטובות מוטבעות בו בעצמו.

גמ' יומא פ:
אמר ריש לkish גדולה תשובה שודונות נעשות לו כשגנות שנאמר שובה ישראל עד כי אלהיך כי כשלת בעונך הא עון מזיד הוא וכא קרי ליה מכשול אני והאמר ריש לkish גדולה תשובה שודונות נעשות לו כוביות שנאמר ובשוב רשות מרשותו ועשה משפט וצדקה עליהם (חיה) (הוא) יחיה לא קשיא בגין מהאהבה בגין מיראה

Resh Lakish said: Great is repentance, for because of it premeditated sins are accounted as errors, as it is said: Return, O Israel, unto the L-rd, your G-d,' for you have stumbled in you iniquity. 'Iniquity' is premeditated, and yet he calls it 'stumbling' But that is not so! For Resh Lakish said that repentance is so great that premeditated sins are accounted as though they were merits, as it is said: And when the wicked turns from his wickedness, and does that which is lawful and right, he shall live! That is no contradiction: One refers to a case [of repentance] derived from love, the other to one due to fear.